

VALOAREA CÂMPULUI SEMANTIC ÎN ACHIZIȚIONAREA LEXICULUI

VALUE OF THE SEMANTIC FIELD IN THE LEXICON ACQUISITION

Liuba Ciobanu-Mocanu, dr., conf. univ.,

UPS „Ion Creangă” din Chișinău,

Liuba Ciobanu-Mocanu, Ph.D., associate professor

ORCID: [0000-0002-5622-8472](https://orcid.org/0000-0002-5622-8472)

CZU 87'37

Abstract

The present article deals with some general aspects of lexico - semantic field, its nature, structure and variety. It is mentioned that the theory of semantic field is based on the concept of some semantic groups' existence in a language as well as the possibility of linguistic units penetration into one or more groups of this type. The pedagogical (teaching) approach of semantic field, its importance in the children's speech development (kindergarten and primary school) is also demonstrated.

Key-words: semantic field, lexicon acquisition

Componentele sistemului lexico-semantic al limbii, cum ar fi câmpurile semantice, grupurile tematice sau grupurile lexico-semantice etc. tot mai îndrăzneț sparg granițele lingvisticii, devenind obiecte de cercetare ale altor domenii. Tot mai frecvent se lansează ideea că abordarea acestora constituie una dintre direcțiile de perspectivă de însușire a limbii, în general, și a lexicului, în special.

Prezentarea lexicului sub forma unui sistem de cuvinte, avându-se în vedere și câmpurile unor cuvinte, a constituit tema mai multor discuții apărute încă în sec. XIX (exemplu M.M. Покровский). Abia după apariția lucrărilor lui I.Trier (*Der deutsche Wortschatz in Sinnberzirk des Verstander: Die Geschichte eines sprachlichen Feldes*, Heidelberg), G.Ipsen etc.au avut loc primele încercări de descriere a evoluției câmpurilor semantice, de evidențiere a acestora.. Printre precursorii teoriei câmpului lexical, un loc de seamă ocupă Ferdinand de Saussure ,Wilhelm von Humboldt etc. Însuși Trier afirma că „teoria sa despre câmp i se datorează în primul rând lui Saussure“ [Apud 7].

Problema acestor câmpuri a interesat îndeosebi cercetătorii abia după ce ele au fost corelate metodologic cu analiza componentială, inițiativă aparținând lui E.Coșeriu [Apud 1, p.155], care a definit, a numit câmpul ca *alegere lexicală*, chiar dacă nu a precizat detaliile acestor alegeri, susține Ioan Lobiuc [5].

Problema unor relații în lexic a fost pusă de F. de Saussure, care, stabilind că în limbă nu există decât identități și opoziții între semnele lingvistice, a disociat raporturile asociative , numite mai târziu , paradigmatic și sintagmatic) [Apud 5].

Ю.Д. Апресян, Ș.Balli, Ф.П.Филин, Д.Н.Шмелев și mulți alții, sunt unii dintre lingviști care vin mai apoi cu anumite interpretări științifice ale câmpurilor, deși, se susține totuși că până astăzi definiția noțiunii de *câmp semantic* rămâne a fi confuză.

Se știe că printre modalitățile de clasificare și sistematizare a cuvintelor dintr-o limbă o reprezintă *câmpurile lingvistice*, iar acest lucru constituie principiul obiectiv al segmentării vocabularului, de unde, câmpurile lingvistice se clasifică în: câmpuri noționale/grupuri lexico-semantice, câmpuri semantice, câmpuri derivative, câmpuri conceptuale, clase lexico-semantice etc., sustine Aliona Zgardan. Câmpul are caracter deschis, se completează permanent. Câmpul semantic este format din unități din categoria aceleiași părți de vorbire, iar

cuvintele realizează mai multe relații semantice pentru diferite sememe ale unui semantem. Se susține că acesta este cel mai dezvoltat câmp, din punct de vedere cantitativ [9].

Evaluarea câmpurilor semantice și determinarea structurii semantice a acestora constituie unele dintre posibilitățile de însușire a relațiilor semantice dintre unitățile lexicale.

Problema vizată a generat viziuni diferite. Unii dintre cercetători consideră câmpul semantic un fenomen extralingvistic (psihologic sau logic), dar care își găsește reflectare în limbă. Alții însă susțin că acesta este un fenomen caracteristic limbii, în acest caz, evidențierea lui trebuie să se facă în temeiul datelor lingvistice. În funcție de acestea și are loc interpretarea noțiunii de *câmp semantic*. N. Novikov, de exemplu, unul dintre marii lingviști ruși, este sigur că lexemele unui câmp semantic se caracterizează prin prezența a unuia și aceluiași cod conotativ care se păstrează în creierul omenesc; că acest câmp semantic reprezintă modalitatea de reflectare a unui sau altui segment al realității în conștiința noastră. Această reflectare, însă, nu constituie o oglindă, dar întotdeauna reprezintă, conține o anumită interpretare a fragmentului lumii și a modelului lui conceptual. Completarea spațiului semantic cu unități lingvistice încă nu creează o imagine despre structura câmpului semantic.

În temeiul unor analize semantice moderne, Angela Bidu-Vrânceanu relevă că, din punct de vedere al dicționarelor analogice, câmpurile lexicale se consideră ca fiind „grupări semantice după familii de concepte sau după obiectele desemnate”, justifică „statutul de nivel analizat în vocabularul românesc, alături de polisemie, sinonimie și antonimie” [1, p.154]. Este important a determina cum acest spațiu se completează, se umple cu semnificații.

Cuvintele între care se stabilesc raporturile paradigmatică formează așa-numitele paradigme lexico-semantice sau clase lexico-semantice. Sinonimele, antonimele, omonimele, familiile de cuvinte etc. sunt considerate astfel de paradigme sau clase. F. de Saussure vorbește în acest sens despre câmpuri asociative

A.A.Уфимцев consideră câmpul, grupul lexico-semantic, șirul sinonimic ca tipuri egale ale unor asociații paradigmatică mult mai extinse. Observăm că, în careva măsură, este atinsă și problema clusterului. Acesta reprezintă reunirea într-un grup a mai multor unități omogene, iar clusterul asociativ constituie totalitatea asociațiilor, grupate și relevate în baza unei teme comune. La baza asociației ar putea fi atât trăsăturile semantice comune, cât și valoarea funcțională a unităților date

Se știe, că lexicul formează un sistem distinct de cuvinte, care se înglobează în diverse paradigme sau subsisteme lexicale în baza anumitor criterii (semantice, ierarhice, derivative, tematice etc.). Între unitățile lexicale dintr-un anumit sistem se stabilesc diverse relații: relații sintagmatice (pe orizontală, în lanțul vorbirii) și relații paradigmatică (pe verticală, în cadrul ierarhiei lexico-semantice) [6].

Lingviștii, vis-a-vis de criteriile după care pot fi clasificate cuvintele, oferă mai multe modalități. Dintre acestea amintim: criteriul funcțional-ierarhic, criteriul etimologic, dar, nu în ultimul rând, criteriul semantic. Anume acest criteriu are în vedere aspecte care țin de conținutul (sensul) cuvintelor, raportate în unele cazuri și la forma acestora.

S-a demonstrat că orice unitate lexicală poate intra în diverse raporturi asociative cu alte unități lexicale. Relațiile care se stabilesc între cuvinte se manifestă fie în planul expresiei, la nivel formal, fie în planul conținutului, la nivel semantic, fie în planul expresiei și al conținutului concomitent, iar în baza acestor relații apar anumite fenomene lexicale: omolexie (coincidență totală a formelor cuvintelor, numită tradițional omonimie), paralexie (coincidență

parțială a formelor cuvintelor) și eterolexie (necoincidență a formelor), omosemie (coincidență totală a sensurilor, numită în terminologia tradițională sinonimie), parasemie (coincidență parțială a sensurilor), o varietate a căreia este antisemia (antonimia), eterosemie (lipsa de coincidență a sensurilor), parasemolexia sau paronimia. Un fenomen specific al sistemului lexico-semantic este polisemia, capacitatea cuvintelor de a avea mai multe sensuri [Apud 8].

Câmpurile semantice, la rândul lor, se divizează în clase lexico-semantică, familii, grupuri tematice, cuiburi de cuvinte, centre, serii lexico-semantică, cuvinte separate etc. susține acad. N. Corlăteanu. Lexemele „se reunesc în serii lexico-semantică în cadrul unui anumit grup noțional”. În acest sens, „unitățile lexicale se clasifică ... după sensul lor apropiat sau identic. Cuvinte ca: nas, gât, ureche, deget, numind diferite părți ale corpului omenesc, formează o paradigmă lexicală sau un câmp semantic, întrucât apar, de obicei, în ambianțe lexicale de același tip” [2, p.22]. Deși acestea par a fi foarte puternice, de durată, oricum relațiile de felul acesta dintre cuvinte nu sunt veșnice. De la o epocă la alta și structura câmpurilor semantice se modifică.

A. Bidu-Vrânceanu susține: Câmp semantic se numește sfera de cuprindere a cuvintelor care definesc obiecte, stări, însușiri înrudite, *poate fi înțeles ca un fragment din ansamblul lexical al unei limbi, izolat relativ și considerat autonom, pentru a i se determina structura* [1, p.154].

Din punct de vedere al dicționarelor analogice, autoarea relevă că câmpurile lexicale sunt „grupări semantice după familii de concepte sau după obiectele desemnate”, justifică „statutul de nivel analizat în vocabularul românesc, alături de polisemie, sinonimie și antonimie” [1, p.154]. Reieșind din considerentul că, de cele mai dese ori noțiunea este exprimată prin diferite cuvinte, cercetările onomasiologice ne conduc la cele ale grupurilor de cuvinte apropiate după sens. Asemenea grupuri și sunt numite câmpuri lexico-semantică .

La baza teoriei câmpului semantic se află concepția despre existența în limbă a unor grupuri semantice și despre posibilitatea pătrunderii unităților lingvistice în una sau câteva grupuri de acest gen.

De exemplu, grație semnificațiilor pe care le are, cuvântul *proaspăt*, reprezintă câmpul *produse alimentare*, care, la rândul său, se mai divide în *produse din carne* (*porc, vită, pasăre, pește etc.*), *lactate, făinoase, fructe, legume etc.*, dar poate intra și în altele: *plante, articole de vestimentație etc.*

Reieșind din concepția lui I. Trier, că toate noțiunile, incluse în limbă, se divid în grupuri închise mai mari sau mai mici potrivit asemănării sau deosebirii sensurilor, acest fapt conduce, ulterior, la modificările structurii câmpului semantic [11, p.229].

Acesta este caracterizat de anumite proprietăți:

1. este clar vorbitorului și dispune de realitate psihologică.
2. este autonom și poate fi defalcat ca subsistem independent al limbii.
3. unitățile acestuia sunt corelate prin anumite raporturi sistemice semantice.

Fiece câmp semantic este corelat cu alte câmpuri de același gen și care în comun formează sistemul limbii.

Concluzionăm că, elementele unui câmp semantic sunt corelate prin raporturi regulate și sistemice și, deci, toate cuvintele câmpului sunt reciproc comparate.

Tot mai frecvent se vehiculează cu ideea că, dintre cele mai simple varietăți ale câmpului semantic o constituie cea paradigmatică (sinonimice, noțiune de gen, antonimice etc.), unitățile

căreia sunt lexemele ce reprezintă una și aceeași parte de vorbire și unite în semnificație prin același sem categorial. De exemplu, grupul de cuvinte *floare – tulpină – petale – frunză – rădăcini* poate forma atât câmpul semantic ce reprezintă „întreg-parte”, cât și cel ce ține de „plante”. În cazul dat, cuvântul *floare*, ca hiperonim (noțiune de gen), va include alte lexeme ca *lalea, cicoare, mușcată* etc. care, la rândul lor, pot fi grupate în flori de grădină, de cameră, de câmp,, de toamnă, primăvară, medicinale etc.

A. Bidu-Vrânceanu, referitor la semul *animal*, relevă că acesta poate duce la o grupare extinsă de unități lexicale, dar care se pot restrânge dacă avem în vedere alte două seme comune: *domestic* și *sălbatic*. Acestea, la rândul lor, pot permite delimitarea unui număr diferit de paradigme în funcție de specia concretă a animalului respectiv. De aceea denumirile animalelor reprezintă unul dintre exemplele de ramificare paradigmatică maximă, în care secționarea produsă se face pe o treaptă superioară, mai apropiată de *ansamblul* vocabularului [1, p.163].

Semele variabile din acest câmp se pot grupa după: generație (adult, pui), sex (mascul, femelă) etc. Exemplu: *cal, iapă; mînz, mînză, mînzac, sau rață, rățoi; boboc (rățoiaș), rățușcă*

Alte câmpuri semantice (ale altor părți de vorbire) pot fi prezentate și prin șiruri sinonimice, cupluri antonimice etc. care, la rândul lor, unele dintre acestea pot reprezenta diverse alte câmpuri. De exemplu, adjectivul *uscat* stabilește relații de antonimie în funcție de context, astfel:

uscat - ud (în contexte ca *obiecte, rufe*);

uscat - umed (în contexte ca *vreme, aer*);

uscat - gras (în contexte ca *păr, piele*) etc. [1]

Problema pusă în discuție tot mai îndrăzneț capătă tentă pedagogică. Despre aceste forme de dezvoltare a vocabularului se vorbește și la nivel preșcolar, constituind atât modalități de evoluție cantitativă a lexicului, cât și calitativă. Nu în ultimul rând formăm, dezvoltăm și capacitatea copiilor de a realiza asocieri, recurgând la instrucțiunea: „Eu voi numi un cuvânt. Tu trebuie să numești cât mai multe alte cuvinte ce apar în minte în legătură cu cel auzit”. Etapa de formare ține de realizarea a mai multor jocuri, exerciții de genul: Ce (cine) are aripi? Ce fac aripile? Din ce sunt aripile? Ce poate fi în preajma aripilor? Cum pot fi aripile? etc. Prin reliefarea diverselor clase paradigmatică, acestea vor contribui incontestabil la dezvoltarea vocabularului copiilor, dar și a proceselor psihice.

Recurgerea cât mai frecventă la câmpurile (asociativ) semantice, începând mult înainte de debutul școlar, ar conduce considerabil la dezvoltarea intelectuală, la evoluția sistemului lexical, a limbajului și comunicării.

În consecință, putem afirma că pentru a concretiza una dintre virtualitățile semantice pe care le comportă semnificația unui cuvânt este suficient ca acel cuvânt să fie întrebuințat într-o situație bine determinată, adică folosit de un anumit vorbitor în anumite împrejurări.

Cuvântul în sine, luat singur, nu este purtătorul unui mesaj lingvistic concret; el primește acest statut numai ancorat la realitate, prin marcarea existenței sau inexistenței.

BIBLIOGRAFIE

1. BIDU-VRÂNCEANU A., FORĂSCU N. Modele de structurare semantică. Timișoara, 1984. - 279 p.
2. CORLĂTEANU N. Limba moldovenească literară contemporană. Lexicologia. - Chișinău: Lumina, 1982. - 237 p.

3. Campuri lexicale Coșeriu (scribd.com) <https://ro.scribd.com/document/438591646/campuri-lexicale-Co%C8%99eriu>
4. Limba română contemporană. Vol. II. - București, 1975.
5. LOBIUC, IOAN Considerații asupra teoriilor câmpurilor lexico-semantice, *Analele Universității „Al. Ioan Cuza” din Iași*, 2009, p. 17-31
6. MANOLII ADELA I Lexicologia limbii române, Chișinău, 2018
7. MOSCAL D., Viziuni structurale asupra lexicului înainte de teoria câmpurilor lexicale elaborată de Jost Trier Dinu MOSCAL* https://philologica-jassyensia.ro/upload/VII_1_Moscal.pdf Consiliul academic (philologica-jassyensia.ro)
8. ПАНОМИ Т., Considerații privind importanța teoretică și practică a dicționarelor https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/226-231.pdf
9. ZGARDAN-CRUDU A., Modalități de organizare a lexicului limbii române în câmpuri lingvistice
10. БОРОДИН М. А., ГАК В.Г. К типологии и методике историко-семантических исследований. - Ленинград, 1979. - 83 p.
11. ФИЛИН Ф.П. Очерки по теории языкознания. - Москва: Наука, 1982. - 336 p.

VALORIFICAREA EXPERIENȚELOR NONFORMALE ȘI INFORMALE ALE PREȘCOLARILOR ÎN ACTIVITĂȚILE MATEMATICE DIN GRĂDINIȚĂ

HARNESS OF NON-FORMAL AND INFORMAL EXPERIENCES OF PRESCHOOLERS IN KINDERGARTEN MATHEMATICS ACTIVITIES

*Efrosinia Haheu-Munteanu, doctor, conferențiar universitar
UPS „Ion Creangă” din Chișinău*

Efrosinia Haheu-Munteanu, Ph.D., associate professor

Oana Iuliana Enache, profesor pentru învățământ preșcolar

Inspectoratul Școlar Județean Galați, doctorandă UPS „Ion Creangă”

Oana Iuliana Enache, PhD student, SPU „Ion Creangă”

ORCID: [0000-0001-9679-0913](https://orcid.org/0000-0001-9679-0913)

CZU 373.21:51

Abstract

Primary knowledge of things and environment can be a valuable source of experiences, notions and acquisitions that, effectively coordinated through organized educational approaches, can lead to the development of the child's personality in many ways, facilitating their adaptation to the upper level of school or social requirements. Adaptation involves successive stages, in which the child reinvents himself and evolves by transforming the self, creatively processing everything the child has acquired in cognitive experiences. The use of knowledge and individual work skills, achieved in non-formal and informal learning contexts, within mathematical activities in kindergarten, provides a solid support for in-depth understanding of mathematical terms and operations, consistent with the development level of thinking, specifically intuitive, going towards processes of generalization and abstraction, towards detachment from the concrete. The environment and daily experiences are inexhaustible resources of formation and information which, well harnessed, are the foundation for the development of the preschool child's personality.

Key-words: preschool education, non-formal and informal education, individual work skills, knowledge, adaptation.

De-a lungul timpului, specialiștii care au studiat fenomenul educației au stabilit 3 tipuri fundamentale de realizare a acestui demers: educația formală (în cadrul instituționalizat, școlar), nonformală (extrașcolară), informală (aspectele cognitive pe care copilul le descoperă în fiecare zi în mediul din jurul său).